

سرفصل حقوق شهروندی - حق اعتراض و تجمع

با قاطعیت می‌توان گفت که اکثر پرونده‌های امنیتی مطروحه در دادگاه‌های ایران در ارتباط با شرکت در تجمعات و راهپیمایی‌ها است. در موارد قابل توجهی مشاهده شده است که تجمع‌کنندگان با برخورد قضائی مواجه شده و بسیاری از آن‌ها نیز محکوم شده‌اند. در این رابطه شرکت‌کنندگان در تجمعات باید نکات زیر را مورد توجه قرار دهند.

۱. در اصل ۲۷ قانون اساسی شرکت در تجمعات و راهپیمایی‌ها به عنوان یک حق به رسمیت شناخته شده است، منوط بر اینکه تظاهرات مسلحانه نبوده و برخلاف مبانی اسلام نباشد. منظور از مسلحانه نبودن، استفاده نکردن از سلاح سرد و گرم و منظور از مبانی اسلام به طور کلی اصول اساسی دین اسلام است.

۲. اخذ مجوز برای تجمع ضرورتی ندارد، اما اگر این تظاهرات از طرف گروه‌های سیاسی ترتیب داده شده باشد، باید دارای مجوز از وزارت کشور باشد. به همین دلیل صرف شرکت در تجمعات حتی تجمعاتی که از طرف احزاب برگزار شده، اما مجوز ندارد، هیچ جرمی را تشکیل نداده و نمی‌تواند موجبی برای دستگیری شرکت‌کننده باشد. مقامات قضائی نمی‌توانند کسی را که در تجمع شرکت کرده است با اتهاماتی همچون اخلاف در نظم یا تبانی برای ارتکاب جرم محکوم کنند.

۳. آزادی شرکت در تجمعات به معنای آزادی در انجام کارهای مجرمانه از جمله تخریب اموال یا توهین یا ضرب و جرح نیست. به همین دلیل شرکت‌کنندگان باید تمامی سعی خود را بکنند تا از قرارگرفتن در موقعیت مجرمانه و خشونت‌آمیز خودداری کنند. توجه شود اگر تجمع‌کننده اقدام به اعمال مذکور نماید، ماموران می‌توانند او را دستگیر کنند.

۴. بر اساس قانون «به‌کارگیری سلاح توسط مأمورین نیروهای مسلح در موارد ضروری» استفاده از سلاح برای کنترل راهپیمایی‌ها دارای شرایط و ضوابطی است. ماده چهار این قانون اشاره کرده است که: «مأموران انتظامی برای اعاده نظم و کنترل راهپیمایی‌های غیرقانونی، فرو نشاندن شورش و بلوا و ناآرامی‌هایی که بدون به‌کارگیری سلاح مهار آن‌ها امکان‌پذیر نباشد، حق به‌کارگیری سلاح را به دستور فرمانده عملیات، در صورت تحقق شرایط زیر دارند:

الف. قبلاً از وسایل دیگری مطابق مقررات استفاده شده و مؤثر واقع نشده باشد.

ب. قبل از به‌کارگیری سلاح با اخلاف‌گران و شورشیان نسبت به به‌کارگیری سلاح اتمام حجت شده باشد.» همانطور که از متن ماده پیداست لازم است تظاهرات به نوعی شورش و ایجاد ناآرامی بیانجامد و همچنین راه دیگری به جز به‌کارگیری سلاح وجود نداشته باشد. به عنوان مثال، نیروهای نظامی اگر بتوانند با استفاده از وسایل غیرکشنده مانند آب‌پاش یا اسپری فلفل یا گاز اشک‌آور تظاهرات را کنترل کنند، دیگر حق استفاده از اسلحه را ندارند و همچنین لازم است ابتدا از اینگونه وسایل استفاده شود و اگر نتیجه نداد نوبت به استفاده از سلاح می‌رسد. با فرض

راهنمایی حقوقی شهروندان، متهمان و محکومان در نظام قضایی ایران
بنیاد عبدالرحمن برومند برای حقوق بشر در ایران

اینکه شرایط قانونی برای استفاده از سلاح نیز فراهم باشد مطابق تبصره ۳ ماده ۳ قانون مذکور باید ابتدا تیر هوایی شلیک شود، سپس تیراندازی کمر به پایین و در نهایت تیراندازی کمر به بالا انجام شود.

۵. با در نظر گرفتن مطالب بالا اگر شهروندی به دلیل شرکت در یک تجمع دستگیر شده و علیه او پرونده گشوده شود، بهتر است در دادسرا از بازپرس پرونده بخواهد که دوربین‌های مدار بسته محل دستگیری بازبینی شود. همچنین با توجه به اینکه نیروهای امنیتی معمولاً از تجمعات فیلمبرداری می‌کنند، بهتر است تقاضا شود آن فیلم‌ها نیز بررسی شود. این تقاضا از این جهت است که بتوان اثبات کرد شخص دستگیر شده فعالیت مسلحانه یا دخالت در تخریب اموال نداشته است. همچنین اگر شاهدهی مبنی بر مسالمت‌آمیز بودن حضور شخص در تجمع وجود دارد، او را می‌توان به مرجع قضائی معرفی کرد.

Abdorrahman
Boroumand Center

For Human
Rights
In Iran